

Waarom je beter directrice wordt genoemd dan directeur

door

P. NIEDZWIECKI

„Enkele vrije banen voor mannen en vrouwen meedegedeeld door de R.V.A.: In Gent zoekt men een ervaren vloerder, een ervaren monteur, een ervaren banketbakker en een technicus. In Beveren vraagt men een goudsmid en een pistoolschilder ...”

Een staaltje uit de BRT-radiomededelingen die drie keer per dag in de ether zijn.

Of moeten we soms respectievelijk over een vloerSTER, een monteUSE, een banketbakkerIN of -bakSTER, een goudsmidSE en een pistoolschilderES hebben?

Uit verschillende recente enquêtes blijkt dat vrouwen haast nooit solliciteren naar betrekkingen waarvan de advertenties niet in de vrouwelijke vorm worden gesteld. Uit de praktijk blijkt echter dat vrouwen met een beroep dat een zeker aanzien heeft mannelijke beroepsnamen gebruiken om hun functie aan te duiden. Beroepsfuncties die mannelijke zogenaamd neutrale beelden oproepen maken immers vrouwen letterlijk en figuurlijk onzichtbaar.

Tot nu toe en dankzij de steeds veralgemeende toegang van vrouwen tot beroepen of verantwoordelijkheden waarvan de waaier hoe langer hoe breder wordt, hebben we vaak een beroep moeten doen op nieuwe woorden zoals bijvoorbeeld *alphahelpster* of *vrouwelijke dijkgraaf* (dijkgravin?).

Decennia geleden werd deze materie aan de orde gesteld in de meeste Europese landen (waaronder Nederland, Duitsland, Groot-Brittannië, Italië, Frankrijk). In 1980 is de Europese Wet Gelijke Behandeling m/v (sic) van kracht geworden en in België werd een brochure uitgegeven: „Hoe stelt men een werkaanbieding op die niet discriminerend is?” (In advertenties mag nergens van seksdiscriminatie sprake zijn maar de tekst van die advertenties (zie m/v ...) is daar vaak in tegenspraak mee). In 1982 hebben het Nederlandse ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en de Actiegroep Man Vrouw Maatschappij een document uitgebracht over „neutrale” beroepsbenamingen.

Opvallend is dat zogenaamde neutrale beroepsnamen (vooral etymologisch) mannelijke benamingen blijken te zijn. Waarom?

In 1984/85 installeerde de toenmalige Franse „ministre des Droits de la femme” Yvette Roudy samen met de mannelijke minister van Nationale opvoeding een „Commission de terminologie” op met de opdracht een lijst van vrouwelijke beroepsnamen op te stellen. Ik heb de gelegenheid gehad aan deze studie deel te nemen. Op 15 januari 1986 kwam de lijst klaar. „Het feit dat vrouwen hun intree doen in steeds meer verschillende beroepen moet in ons taalgebruik tot uiting komen”, zo verklaarde Laurent Fabius, destijds nog eerste minister in een brief die werd gepubliceerd in het „Journal officiel” van 16 maart 1986. In zijn tekst herhaalt hij de conclusies van de commissie waarvan Benoîte Groult voorzitter was. Volgens de commissie moeten we zeggen: „une écrivaine, une architecte, une agente, une éditrice, une sculpteuse en is „la poète” te verkiezen boven „la poétesse”. Maar het blijft „une ingénieur” of „une professeur” zonder „e” aan het eind zoals in Quebec. In de loop van 1986 is echter bij de herschikking van de Franse regering het ministerie van Vrouwenrechten afgeschaft en vervangen door een ministerie voor mannenrechten!

Wat omvatten beroepsnamen?

Beroepsnamen hebben vier verschillende dimensies: een materiële, een psychologische, een logische en een morele dimensie. Met *materiële dimensie* bedoel ik het concrete beeld dat een woord in uw geest oproept. Welke beelden roepen de woorden schoenmaker en verpleger op in uw gedachten? Inderdaad, een mannelijk beeld. Hieruit blijkt duidelijk dat beroepsnamen niet zo neutraal zijn als men wil doen voorkomen.

Met *psychologische dimensie* bedoel ik de manier waarop we een persoon in een beroepsfunctie waarnemen en beleven vanuit de opgedane conditionering. Een anekdote om dit duidelijk te maken: aan een ziekbed in een ziekenhuis vraagt een bezorgd familielid: „Is er hier geen dokter?” Waarop een vrouw in witte schort antwoordt: „Ik ben hier de dokteres!” Het familielid had haar blijkbaar voor een verpleegster aanzien ...

Via de *logische dimensie* (de inductief opgedane kennis) komen de zogenaamd neutrale (lees mannelijke) beroepsnamen als vanzelfsprekend, als normaal voor vrouwen voor. Via de logische dimensie worden vooroordelen tot axioma's verheven. Symbolen roepen een „logisch” beeld op vanuit onze ervaring in het nabije verleden. Cf. onze anekdote: dokters waren sinds de 16de eeuw uitsluitend mannen gezien enkel mannen tot universiteiten werden toegelaten. De vroedvrouwen (vroede vrouwen = wijze vrouwen cf. Engels witch = wise women) werden uit het beroep gewipt o.m. via de heksenver-

branding. In het *Malleus maleficarum*, geschreven in 1484 door de paters Kramer en Sprenger, de geliefde zonen van paus Innocentius VII, staat: „Wanneer een vrouw alleen denkt, denkt ze euvel”. Hier gaat het om het recent verleden want in een ver verleden (d.i. 99 % van de mensengeschiedenis) was de positie van vrouwen wellicht totaal anders. Waarom was er ooit sprake van Vrouwe Justitia? Medea gaat terug op medicijn. Paracelsus, de „vader van de geneeskunde”, verklaarde zijn kennis uit de mond van heksen en herders te hebben opgetekend. Het uitvinden van sommige ambachten en vaardigheden wordt aan talloze godinnen toegeschreven. Bijvoorbeeld: de Egyptische godin Isis vond de landbouw en het broodbakken uit. De godin Maat is de stichtster van de wereldorde. Een Indonesische godin vond het schrift uit. In primitieve samenlevingen wordt ook vastgesteld dat de arbeidslijst van vrouwen en de ambachtelijke kennis die ermee gepaard gaat zeer lang is: huizen bouwen, huiden looien, potten bakken, spinnen, weven, matten vlechten ...

De *morele orde* regeert de regels van de beroepscode. Zo was eertijds de functie van secretaris meestal aan mannen voorbehouden. Alexandre Dumas schreef ooit: „Vrouwen zullen nooit secretaris kunnen worden. Daarvoor zijn ze veel te praatziek!!” Nu wordt dat woord bijna uitsluitend vrouwelijk gebruikt.

Zoveel betekenissen die onze gedragspatronen bepalen vanuit de zintuiglijk waargenomen werkelijkheid, en die onze houdingen aanzienlijk beïnvloeden. Niet de rijkswachter maakt iemand bang maar wel het feit dat we zowel op de verboden die h/z/ij vertegenwoordigt als op het aan haar/zijn persoon verbonden repressiebeeld dat we hebben verwerkt, reageren.

Als iemand haar/zijn beroep vermeldt, krijgen we tegelijk gegevens mee over alle sociale en conventionele waarden die ermee gepaard gaan: hiërarchische ladder, loonbarema, positie, verantwoordelijkheden en plichten die ermee samengaan ten aanzien van de sociale en beroepsgroepen in onze nog steeds patriarchaal georganiseerde samenleving. Als iemand het bijvoorbeeld over de „voorzitster van de vergadering” heeft, rijgt zich in onze geest een reeks symbolen of reële beelden aaneen, waardoor we de exacte positie van die persoon meteen kunnen plaatsen in verhouding tot ons eigen referentiesysteem (plaats in de sociale hiërarchie, rol, bevoegdheid, macht, ruw geschatte salaris, geschiedkunde van het beroep, eventueel deontologische dwang zoals voor een rechter de reserveplicht en het instructiegeheim).

Hierin kunnen ook sommige taboe-woorden een rol spelen. Taboe-woorden slaan niet uitsluitend op het seksuele leven of de spijsvertering maar hebben ook — en vooral — betrekking op de namen van de mannelijke familieleden (bijv. bij de Kaffers). Als een mannelijke

verwant zeg maar Smit heet zullen de vrouwen in dat gezin het woord smid (beroep) niet langer mogen uitspreken.

Anderzijds bepaalt de samenleving ook mede de plaats van vrouwen, wat in de taal duidelijk wordt uitgebeeld. In Tirade nr. 270 (in „Gevraagd”, *Min. Soc. Zaken & W. MVM*) schrijft C.B. Timmer nochtans niet zo lang geleden: „Wanneer een vrouw die voor het vak timmerman gestudeerd heeft protesteert tegen de vermelding „timmerman” in haar diploma, is dat niet alleen heel raar, maar ook heel dom: „zo'n vrouw had vroedvrouw moeten worden”. ...

Andere beroepen worden in functie van emotionele en eufemistische factoren omschreven.

Waarom de emotie zo oplaaide rond het al of niet gebruiken van het woord „maïeuticien” (vroedman) in Frankrijk in het begin van de jaren '80 ... Via deze nieuwe uitdrukking komt de paramedische en agerende functie meteen voor de geest, en niet het ondergeschikt aspect of de lagere status ervan. Grieks lijkt hoogstaander, en „maïeuticien” is weer een mannelijke — niet neutrale — term. Bovendien zegt dat woord de hedendaagse mensen volstrekt niets, maar het verleent status. De drang om status te verlenen aan beroepen wordt ook in onderstaande voorbeelden geïllustreerd:

- toiletjuffrouw wordt tot de hogere rang van toiletbeheerder/ster of hygiënebediende verheven
- in de Sint-Vincentiuskliniek in Gent heette ooit de plaats waar er wordt afgewassen „vaatregeneratie” (sic).

Het komt er dus blijkbaar op aan welk beroep ook status te verlenen om de eigen veronderstelde „waarde” van de persoon in functie te verhogen, liefst door mannelijke/neutrale beroepsnamen te gebruiken.

Beroepsnamen beelden de persoonlijkheid van het individu uit

„Een naam hebben”, schrijft de Chinese filosoof Tsoe and tsen „betekent dat je ook een materiële inhoud hebt”. Namen vormen de dynamische belichaming van onze persoonlijkheid. Ze drukken zowel realisme als kennis uit. Dat noemt Anthisthenes „het begin van alle leer”.

Isidoor van Sevilla zegt zelfs dat de etymologie van een naam het „wezen der dingen” vertaalt. Het begrip „nominaal realisme” heeft er onvermijdelijk als gevolg gehad dat symbolen behandeld werden als waren het reële objecten. Als de naam inderdaad het wezen der dingen is en omgekeerd, voldoet het die naam uit te spreken om de persoon die de naam draagt te doen verschijnen. Bij het noemen van demonen of (boosaardige) overledenen riskeert je dus dat ze ook plotseling verschijnen. De primitieve mentaliteit baseerde zich op de ver-

warring tussen de naameigenschappen en die van het genoemde, dat is tussen het symbool en het gesymboliseerde.

Voor de Egyptische wereld werd de wereld geschapen via magische bezweringsformules. Uit het woord van Toem werden de mensen geboren en hij schonk hen het leven. Over het algemeen schreven de meeste volkeren de schepping aan het woord toe. De Annamieten spreken de naam van de tijger niet uit. In Malesië wordt het woord krokodil niet uitgesproken. De Leviticus verbiedt dat de naam van Jahwe wordt uitgesproken.

Daarentegen kan men zich bij het aanroepen van de naam van een weldadige godheid haar deugden eigen maken en is men er zeker van haar gulle gave te genieten.

Op het einde van dit kort historisch overzicht blijkt dat namen, evenals hun sociale en culturele aanvulling, t.t.z. beroepsbenamingen, een enorme psychologische kracht inhouden.

Vrouwelijke beroepen hebben zich niet op dezelfde constante manier als mannelijke beroepen ontwikkeld, omdat vrouwen door het opkomend patriarchaat uit de betaalde arbeid werden geweerd. Toch illustreren in de klassieke toneelkunst bepaalde vrouwelijke beroepen met karakteristieke benamingen de blijspelen van de Griekse dichters en auteurs. Antifanes schreef een komedie die DE VROUWELIJKE ARTS heet. Appolodores van Carystos schreef de MANTELVERKOOPSTER en Herondas de WAPENSMEEDSTER. DE VROUWENVERGADERING van Aristofanes heeft als titel de „klets-kousen” maar de Latijnse vertaling had in plaats hiervan de titel DE REDENAARSTERS of DE SPREEKSTERS moeten zijn.

Ook in de klassieke toneelkunst, namelijk de Italiaanse en de Engelse zijn er een aantal titels die op vrouwenberoepen of -functies wijzen. Van Goldoni kennen we een toneelstuk dat in 1751 werd geschreven en een krijgsvrouw ten tonele voert. De letterkunde legde vrouwenberoepen affectieve en emotionele componenten op die werden gebrandmerkt door de sociale rollen die aan vrouwen worden opgedrongen en voorgeschreven. Eén van de oudste beroepen die voor vrouwen werden bestemd — neen, niet dat waar u aan denkt: de spinster, die werd vereenzelvigd met Penelope, wordt in alle kunsten voorgesteld, de muziek inbegrepen. Daarbij zingt ze een soort van klaaglied, waarin ze haar liefdesverdriet uit. In de middeleeuwen waren beroepen en ambachten nog autonoom, wat een spontane vervrouwelijking met zich bracht, alhoewel vrouwen de toegang tot de beroepsgilden ontzegd was. Ze kon er enkel in als weduwe voor de voortzetting van de zaak van haar overleden man.

Vrouwelijke beroeps- en functienamen

Om beroeps- en functienamen te maken voor vrouwen en mannen zijn er momenteel drie tendensen.

Ten eerste, men gebruikt uitsluitend mannelijke beroeps- en functienamen voor zowel vrouwen als mannen. Hierbij moet opnieuw worden gezegd dat er in dit geval bepaalde sociaal-psychologische moeilijkheden rijzen.

Ten tweede, men gebruikt voor mannen mannelijke benamingen en voor vrouwen vrouwelijke. Het creëren van vrouwelijke benamingen naast de andere stelt taalkundig geen enkel probleem. Een eerste procédé is het vormen van afleidingen met de achtervoegsels -a, -e, -es, -in, -ster: *historica* en *politica*, politieagente en biologe, lerares en dokteres, kokkin en bakkerin, produktieleidster en werkgeefster. Een tweede procédé is het vormen van samenstellingen met-vrouw en -meisje: werkvrouw en ombudsvrouw, winkelmeisje en leermeisje. Die twee morfologische procédés zijn geenszins verouderd en nog steeds productief. Taalkundig is er geen enkel bezwaar tegen het vormen en het gebruiken van vrouwelijke beroeps- en functienamen.

Ten derde, men gebruikt neutrale benamingen voor vrouwen en mannen. Hier zijn er twee taalkundige procédés mogelijk:

- het vormen van afleidingen op -e: vertalende of verplegende
- het vormen van samenstellingen met -kundige, -mens of -persoon: scheikundige.

De eerste tendens is omwille van de genoemde sociaal-psychologische problemen niet de aangewezen oplossing. De derde tendens (samenstellingen met -mens of -persoon) kan acceptatieproblemen opleveren. De meest voor de hand liggende oplossing lijkt wel tendens nummer twee.

Drie bevoegdheidsonderscheiden moeten ook worden gemaakt in verband met vrouwelijke beroepsnamen:

1. ambachten die *zonder onderscheid door beide geslachten* worden uitgeoefend: bakker/bakster of bakkerin
2. ambachten die *uitsluitend door vrouwen werden bedreven*: wasvrouw
3. het taalgebruik waarbij de *functie van de man (echtgenoot) op de vrouw wordt afgestraald*: kolonelsvrouw.

Hierbij rijzen de meeste psychologische problemen en de grootste verwarring. Voor vrouwen had het ook geen professionele gevoelswaarde of -connotatie. Gelijkwaardige benamingen verwezen naar haar rol als echtgenote van een man met hoogstaand beroep.

In de 17de/18de eeuw werd de spraakkunst vastgelegd. Mede als gevolg daarvan werd veel van de creatieve taalspontaneiteit in de kiem gesmoord en ontwikkelde de taal zich niet meer spontaan. In het Ne-

derlands is het echter doodeenvoudig vrouwelijke beroepswoorden te vormen door toevoeging van de achtervoegsels -e, -es, -in en -ster of door het vormen van afleidingen en samenstellingen. De meeste maatschappelijke groepen passen nog steeds zulke grammaticale vrouwelijkingsregels toe. Taalkundig gezien voldoet de eenvoudige toepassing van spraakkunstregels om niet alleen een consensus te bereiken maar ook als gevolg daarvan de semantische code van de sociale communicatie te veranderen.

Al of niet grammaticale wetten, regels, enz. belemmeren en kleuren sociale veranderingen op basis van grove vooroordelen. Wanneer nieuwe woorden, uitdrukkingen, begrippen tegen die vooroordelen en gevestigde normen indruisen worden ze woedend (emotioneel) verworpen. Als ze echter de gevestigde ideologie versterken, worden ze als een soort panacee beschouwd: de regel van het „algemeen beschaafde”.

Een voorbeeld: in het Frankrijk van de tweede helft van de 17de eeuw probeerden de „Précieuses” tegen (taal)slordigheid en -vulgariteit, die aan het hof van Henry IV heersten, te reageren. Omstreeks 1610 wenste de markgravin van Rambouillet, zelf beïnvloed door het Italiaans marinisme, een haard van beleefdheid en degelijke omgangsvormen in het leven roepen, waar elegantie, zwierigheid, bloemrijk taalgebruik, stijl, goede smaak en tact gebruikelijk moesten worden en het (taal)gedrag bepalen.

Sommige woorden konden wel op twee manieren worden uitgesproken, t.t.z. door middel van hoge vs. lage klinkers. Hierbij verkozen vrouwen de eerste uitspraak. Zo is het Parijse Maubartplein door een klankverschuiving Maubertplein gaan noemen. De Franse dichter Malherbe raadde zelf uitdrukkelijk aan het taalgebruik van vrouwen na te bootsen.

In de 20ste eeuw begonnen vooral dankzij de tweede golf van het feminisme veel antropologen, sociologen, psychologen en taalkundigen het taalgedrag van vrouwen en mannen te onderzoeken. Twee tegenovergestelde theorieën scheiden de geesten naar de vraag of het beter is „neutrale” semantische termen te gebruiken (dus niet genusgebonden) ofwel het genus nauw in verband met het seksueel verschil brengen. Voorbeeld: advocate of advocaat; hoofdredactrice of hoofdredacteur.

Voor sommige woorden zoals de Franse term „écrivain” wordt vaak de mannelijke vorm gebezigd, alhoewel er hierbij in het Frans drie oplossingen voor de hand liggen: — écrivaine, — autrice en -auteure met een -e zoals in Canada.

De opvoeding en de affectieve omgeving van het kind spelen een aanzienlijke rol op zijn psychologische vrouwelijkheid of mannelijkheid (rolgedrag), wat het biologisch geslacht nog scherper doet uit-

komen. Hierbij is de sociale factor doorslaggevend, namelijk als meisje of jongen worden opgevoed. Hierbij verwijs ik vooral naar de metabletica van professor Van den Berg. Zulke inwerkingen beïnvloeden de taalvervrouwelijking of -vermannelijking, waardoor het gebruik van vrouwelijke vs. mannelijke vormen ofwel in de hand gewerkt, ofwel tegengewerkt wordt.

Taalseksisme

Seksisme [het woord ontstond naar analogie met racisme] schuilt in drie begrippen:

- het mensbeeld
- de lacunes in onze kennis over vrouwen en de stereotiepen die over hem bestaan
- onze taal.

Uitdrukkingen die vrouwen aanduiden worden gauw negatief opgevat als ze voor het andere geslacht worden gebruikt. Seksisme speelt zich op af een diep, vaak onbewust niveau in onze taal, waardoor taal een nauwkeurig waarnemen bemoeilijkt, jazelfs verhindert. Hierdoor worden vrouwen — en mannen — in hun identificatiemogelijkheden beperkt. Hiervoor laat taal hen weinig (of geen) ruimte toe. Conditionering geschiedt veelal door de taal. De categorisering op basis van sekseverschillen kan op duidelijke kenmerken berusten zoals biologische verschillen, maar kan zich ook baseren op irrationele motieven (bijvoorbeeld het geloof in „typisch” vrouwelijke of mannelijke eigenschappen).

Een paar voorbeelden:

- Feministen als „mannenhaatsters” bestempelen.
- „Wat zegt u van een vrouwelijke burgemeester?”
- „Ik heb niets op vrouwen tegen. Integendeel. Maar gezien de problematiek waarvoor onze gemeente is geplaatst, hebben we behoefte aan een doortastende figuur. Daarom liever een manspersoon”.
- „Vrouwen die schrijven maken een dubbele fout: ze vergroten het aantal slechte boeken en verkleinen het aantal echte vrouwen”.

Onlangs schreef ik over vrouwen en muziek: „Uit de geschiedenisboeken en encyclopedieën valt (over vrouwen) niet veel informatie te putten. Bovendien is het geslacht van musici/enne/s niet gemakkelijk vast te stellen wanneer ze slecht met een voorletter of een voornaam wordt aangeduid terwijl in de tekst de „mannelijke neutrale vorm” wordt gebezigd. [...] Bijvoorbeeld: Brasseur E. (N.B. Elisabeth), Frans koorleider [...], HIJ richtte het EB-koor op.

Dit is niets nieuws want in 1696 vermeldde de criticus Bayle Sappho in de paragraaf „eiland Lesbos”, waarbij hij haar bij de befaamde „mannen” indeelde: „Lesbos was vermaard [...] om zijn befaamde mannen: Pittacus, Alcaeus, Sappho en Diophones, enz.”

Conditionering is een machtig proces. Om onbewust seksistisch taalgebruik te voorkomen dienen mensen een opleiding te krijgen die hun duidelijk maakt hoe gemakkelijk vooroordelen binnen kunnen sluipen. Taal wordt als het ware gezeefd door het collectieve onbewuste, dat twijfelachtige connotaties of geringschattende termen uit symbolische beelden put, die historisch soms met de affectieve lading van woorden gepaard gaan.

Neologismen

Nieuwe woorden kunnen zich in de taal doen gelden als ze in zwang raken. Er werd ooit gezegd dat het Frans woordje „azote” (stikstof) zo „lelijk” was dat het nooit in de taal gebruikelijk zou worden ... Het woordje „base” (basis) lokte in 1835 de volgende uitlating van Roger Collard, toen lid van de Académie française, uit: „Als het binnenkomt, ga ik buiten!”

Veel vrouwelijke beroepstermen zijn met dezelfde stroom afwaarts meegevoerd, zodat niemand zich thans hun oorsprong herinnert.

Bezinkingsduur

Aangezien het hierbij onmogelijk is systematisch te werk te gaan, moeten sommige gevallen apart worden ontleend, ten minste daar waar het vormen van vrouwelijke of mannelijke termen door middel van achtervoegsels moeilijk of al te netelig blijkt.

Zo kunnen we de volgende formule voorstellen:

bezinkingsduur van de gevormde term)	+ historische psychologie → overgang naar taal en normalisering
---	--

Zoals de beroepskleding worden beroepstermen onderscheidend opgevat.

70 jaar geleden schreef de Franse schrijver Remi de Gourmont: „De feminisering van namen en naamwoorden in onze taal is belangrijker dan de hervorming van de spelling, [...] Thans weet niemand of men „témoin of témoine” (getuige), kiezer of kiesster, vrouwelijke advocaat of advocate moet zeggen. Het gebrek aan vrouwelijke vormen in het woordenboek heeft het gebrek aan vrouwenrechten in de (N.B. napoleontische) code als resultaat”.

Naar aanleiding van een artikel van Claude Sarraute in *Le Monde* met als titel „Madame la Maire” (mevrouw de burgemeesteres; eufonisch betekent *maire* zowel burgemeester/es als moeder), heb ik een studie gemaakt op basis van de antwoorden erop, die door de lezer/essen van de krant werden opgestuurd. Sommigen verwerpen radicaal feminisering, waarbij ze zich soms op ideologische redenen beroepen, zoals Simone Veil die beweert dat vervrouwelijking „het onderschatten van het door een vrouw uitgeoefende beroep voortbrengt, wat zelfs aan mannelijke termen afbreuk doet”!

Andere mensen waren tegelijk voor en tegen vervrouwelijking. De meesten waren immers voor het gebruik of het vormen van vrouwelijke termen.

Feminisering stoot eigenlijk hoofdzakelijk op psychologische, sociale en politieke aspecten. Een vrouwelijke decaan wordt bijvoorbeeld gemakkelijk aanvaard als ze zeg maar 100 jaar oud is, maar ze mag de functie van universiteitsdecane haast niet bekleden, soms figuurlijk soms letterlijk, waarbij de volgende soort verwarringen kunnen optreden: „De rector is met zwangerschapsverlof”! Precies hetzelfde geldt als het om de secretaresse van welke baas ook gaat. Er rijzen enkel moeilijkheden — zo wordt althans gezegd — met de uitdrukking „mevrouw de staatssecretaresse” ...

80 % van de antwoorden op het onderzoek waren vierkant voor vervrouwelijking. Een paar voorbeelden uit de reacties:

- Taal moet duidelijk en eerlijk zijn. Als je je geslacht verloochent, ben je niet eerlijk.
- Bij vrouwelijke vormen wordt de functie niet minderwaardig. Integendeel.
- Lexicale rijkdom gaat met levenskracht gepaard.
- Als het nodig is kunnen leenwoorden ook bij feminisering worden gebruikt. Taal moet vindingrijk blijven.
- Sommige woorden of uitdrukkingen die in het begin buitenissig of uitdagend lijken worden toch op de duur in de omgangstaal aanvaard.
- De uitdrukking „mevrouw de voorzitter” vormt een weinig bevredigende oplossing, die vrouwen slechts het recht geeft met een mannelijke titel te pronken. Eenvoudige volkstermen of woorden uit de omgangstaal worden gebruikt omdat ze onmiddellijk begrepen kunnen worden: mevrouw Vera is kruidenierster in het dorp.
- Het vrouwelijke is niet minder indrukwekkend dan het mannelijke. Nochtans moet er toch afstand van worden gedaan voor vrouwen die als enige verdienste hebben dat ze met een apotheker of een advocaat enz. getrouwd zijn. Mevrouw de generaal is slechts de generaalsvrouw. En hoe noem je dan een vrouw die echt generaal is? of admiraal? of commandant?

Inderdaad, beroepsnamen moeten los van de sociale karikatuur ervan worden gezien.

Uit een identiek onderzoek dat ik voor het Nederlands maakte blijkt dat vrouwen ertoe geneigd zijn om niet te solliciteren naar betrekkingen waarvan de advertenties in de mannelijke/ neutrale vorm zijn gesteld.

De nieuwe vrouwelijke terminologie berust veel meer op emotionele of affectieve aspecten dan op zuiver technische. Kinderen worden vaak geconditioneerd door hun opvatting van het beeld van het beroep van hun ouders. De terminologische beschrijving van een beroep moet door kinderen herkend en verwerkt kunnen worden, zodat ze een eigen beroep los van alle stereotiepe beelden kunnen kiezen, waarvan ze de betekenis kunnen vatten. Taal moet als het ware voortdurend ontleend worden: etymologie, sociaal-culturele en historische en morele componenten, die de „genetische factor” van woorden en onze perceptie ervan vormen. Taal weerspiegelt de behoeften en gedragspatronen van wie haar gebruikt. Het gebruik van nieuwe woorden kan zelfs tegen de grammatici in hardnekkig blijken. Waarom dan per se mannelijke vormen willen gebruiken als vrouwelijke beroeps- en functienamen voor de hand liggen?

Feminisering kan ook ontsnappen aan een Academie of aan de geleerde grammatici en taalkundigen die constant op teksten zwoegen. Dat is het geval voor het verhaal van „Mandoen”, een meelhandelaarster die rond de 13de eeuw in de streek van Montauban leefde. Eerst gaf ze haar naam aan een weg die met een beek parallel liep en haar molen van water voorzag. Dan aan de beek zelf. Dan aan de molen. Dan aan het bos. En uiteindelijk (in het begin van de 18de eeuw) aan heel het valleitje. Een prachtig voorbeeld van hollende en taaie vervrouwelijking dus, vermits vandaag de hele buurt „Mandoen” heet.